

Патик Леся Леонідівна -
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ

Міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях неможлива без належного нормативно-правового забезпечення. Нині Україна уклала низку міжнародних угод, завдяки яким компетентні органи нашої держави ефективно співпрацюють з відповідними органами країн світу щодо одержання доказів у кримінальному провадженні.

У Кримінальному процесуальному кодексі України (КПК) є окремий розділ IX, присвячений міжнародному співробітництву під час кримінального провадження. Відповідно до ч. 1 ст. 541 КПК України, міжнародна правова допомога - це проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою. В Україні до компетентних органів, що здійснюють організацію та надання міжнародної допомоги, належать Генеральна прокуратура України та Міністерство юстиції України (ст. 545 КПК України) [1, с. 267, 271].

Нормативно-правовим забезпеченням міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях є: Конституція України, міжнародні договори України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про прокуратуру».

До основних міжнародних договорів України щодо забезпечення міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях належать такі: Статут ООН та Статут Міжнародного суду від 26 червня 1945 р. (ратифіковано 16 вересня 2005 р.), Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р., Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р.

(ратифіковано 1 червня 2010 р.), Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. (приєднання відбулося 14 квітня 1986 р.), Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. (ратифіковано 4 лютого 2004 р.) тощо.

Водночас до багатосторонніх договорів щодо забезпечення міжнародної правової допомоги з питань проведення процесуальних дій та урегулювання низки інших важливих питань у кримінальних провадженнях належать такі: Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р. (ратифікована Законом України від 16 січня 1998 р. № 43/98), Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 р. (ратифікована Законом України від 16 січня 1998 р. № 44/98), Конвенція про репатріацію неповнолітніх ETS від 28 травня 1970 р. № 71, Конвенція про передачу провадження у кримінальних справах ETS 15 травня 1972 р. № 73 (приєднання відбулося 22 вересня 1995 р.), Конвенція про передачу засуджених від 21 березня 1983 р. (приєднання відбулося 22 вересня 2005 р.), Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20 грудня 1988 р. (ратифікована Постановою Верховної Ради України від 25 квітня 1991 р. № 1000-XII), Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від

16 травня 2005 р. (ратифікована Законом України від

17 листопада 2010 р. № 2698-VI), Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 22 січня 1993 р. (ратифікована Законом України від 10 листопада 1994 р. № 240/94), Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 15 листопада 2000 р. (ратифікована Законом України від 4 лютого 2004 р. № 1433-IV), Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (від 18 жовтня 2006 р. № 251-V) тощо.

Крім цього, у певних обсягах можливе одержання взаємної правової допомоги у кримінальному провадженні на підставі відомчих угод, укладених Генеральною прокуратурою України та деякими компетентними установами іноземних держав. Генеральна прокуратура України, готуючи зазначені

відомчі угоди, нерідко започатковувала процес установалення договірних відносин у кримінально-правовій сфері з відповідною державою, наприклад: з Канадою (відомча угода з міністерством юстиції 1992 р., міждержавний договір 1996 р.), США (відомча угода з департаментом юстиції 1993 р., міждержавний договір 1998 р.), Грузією (відомча угода з прокуратурою 1994 р., міждержавний договір 1995 р.) та іншими державами [2, с. 7-8].

Основними відомчими нормативними актами в галузі міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні є наказ Генерального прокурора України «Про організацію роботи органів прокуратури України в галузі міжнародного співробітництва» від 18 вересня 2015 року № 223 та

затверджена ним Інструкція про організаційно-протокольне забезпечення заходів міжнародного співробітництва в органах прокуратури України. Остання визначає порядок організації в органах прокуратури: 1) зустрічей, переговорів, консультацій та інших протокольних заходів з представниками іноземних держав і міжнародних організацій, а також їх візитів в Україну; 2) виїздів працівників органів прокуратури в закордонні службові відрядження та візитів керівництва Генеральної прокуратури України за кордон; 3) листування з державними установами іноземних держав і міжнародними організаціями (їх представництвами) [3].

Україна уклала низку договорів з різними країнами щодо міжнародного забезпечення правової допомоги у кримінальних провадженнях, урегулювавши таку діяльність відомчими нормативно-правовими документами. Наша держава активно долучається до вирішення питань міжнародної протидії злочинності, забезпечивши врегулювання процедури взаємної допомоги, а також здійснення національної та міжнародної кримінальної юрисдикції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. - Офіц. Текст. - Київ : Паливода А. В., 2013. - 328 с. - (Кодекси України).

2. Методичні рекомендації щодо виконання вимог міжнародних договорів та КПК України про міжнародну правову допомогу при проведенні процесуальних дій / [кол. авт.:

Бедро О. В. та ін.]. - Київ : Ген. прокуратура України ; Нац. акад. прокуратури України, 2012. - 60 с.

3. Про організацію роботи органів прокуратури України в галузі міжнародного співробітництва : наказ Генерального прокурора України від 18 верес. 2015 р. № 223 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://document.ua/pro-organizaciyu-roboti-organiv-prokuraturi-ukrayini-u-galuz-doc242545.html>.

Полях Анатолій Михайлович - професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, заслужений юрист України

ОПЕРАТИВНА ЗАКУПКА: БУТИ ЧИ НІ?

Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів є одним із пріоритетних напрямів діяльності Національної поліції України та належить до компетенції Департаменту протидії наркозлочинності.

Як відомо, одним із дієвих заходів щодо документування кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними вважають оперативну закупку - операцію з придбання цих речовин, проведення якої регламентовано ст. 271 Кримінального процесуального кодексу України (Контроль за вчиненням злочину) та ст. 5 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними».

Відповідно до вимог вищезазначеного Закону, порядок проведення оперативної закупки визначений у нормативних актах Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, погоджених із Генеральною прокуратурою України.

Із моменту запровадження вказаного заходу (1995 р.) було реалізовано майже 100 тис. таких закупок. Практика довела його ефективність, зокрема стосовно документування фактів збуту наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів.